

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Рада молодих учених та спеціалістів

І С Т О Р І О Г Р А Ф І Я

Матеріали Сімнадцятої наукової конференції
викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

Одеса
2022

УДК 300.3+301+930.1; 911.3 (477.74).

Історіосфера. Матеріали Сімнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. — Одеса : Ун-т Ушинського, 8–9 квітня 2022 р. — 93 с.

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

Протокол № 8 від 24 березня 2022 р.

ISBN 966-7965-01-5

© Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

Позиція авторів може не співпадати з думкою редакційної колегії.

Відповідальний редактор —
д. філос. н., проф. **Ю. А. Добролюбська**

Редакційна колегія:

- д. філос. н., проф. **Є. Р. Борінштейн** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **А. О. Добролюбський** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **С. В. Іванова** (Інститут археології НАН України);
д. іст. н., доц. **А. В. Красножон** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. Є. Ліхачова** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **В. В. Окорокова** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **В. А. Савченко** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **З. М. Атаманюк** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. М. Присяжнюк** (Ун-т Ушинського).

стоїцизму, яка розквітала в умовах занепаду античного полісу і мала головні цілі — особистісне щастя, запобігання страху, правильне та розумне життя тощо. Профетичні мотиви проглядаються в погляді Епіктета на те, що «хто живе розумно, той вільний», а також назрілими є його слова по те, що «коли людина бажає того, що їй не дано, і відвертається від того, чого вона уникнути не може, то в неї бажання не в порядку, вона хвора на розлади бажань... люди вагаються, турбуються і хвилюються лише тоді, коли вони зайняті зовнішніми справами, від них незалежними... людина, котра зайнята тим, що від неї самої залежить, яка присвячує своє життя роботі самовдосконалення, не стане так турбувати себе» [4, с. 134].

Нехай ця фінальна теза й цитата великого класика стоїчної мудрості виглядає як анонс подальших досліджень метафізичної традиції задля адаптації її змістовних відкриттів в нашій, просякнутій кризовими викликами, реальності.

1. Булгаков М. Избранные произведения в двух томах. Том второй. Киев: Издательство художественной литературы «Дніпро», 1989. 749 с.
2. Кьеркегор С. Страх и трепет [пер. с дат. Н. Исаевой, С. Исаева]. Москва : Культурная революция, 2010. 488 с.
3. Мэй Р. Смысл тревоги; [пер. с англ. М. Завалова, А. Сибуриной]. Москва : Независимая фирма «Класс», 2001. 384 с.
4. Стоицизм / Луций Анней Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. Киев: ИС «Адронум», 2021. 280 с.

Окорокова В. В.

Віртуалізація реальності в сфері кінопростору

Поглиблення нинішнього суспільства в середовище інтернет-простору, комп'ютерних ігор, віртуальних спільнот створює гносеологічні основи підміни соціальної дійсності реальністю віртуальною, кіберпростором, в якому людина проводить значну частину свого часу. В цьому випадку кіно є прекрасним середовищем для втілення образів віртуальної реальності, їх презентацію. Кіно творить свою реальність (кінопростір) за допомогою повсякденних

образів (навіть у випадках, коли фільм переносить нас в простір комп'ютерних симуляцій, світ майбутнього або реанімує картини минулого, або закони семантики змушують конструювати нове із знайомого). Ефект присутності, сучасні технології об'ємного звуку і т. п. спрощують процес встановлення релевантності, іншими словами, кінопростір в сучасних умовах віртуалізації суспільства виконує одну із функцій віртуальної реальності — заміщення (підміна) дійсності певним образом.

Відомо, що першим фільмом про віртуальну реальність із застосуванням технологій комп'ютерної графіки став фільм «Трон» (1982 р.) режисера С. Лісбергера. Саме цей фільм став родоначальником серії популярних комп'ютерних аркадних ігор, а в Діснейленді з'явився «Супершвидкісний тунель» (за мотивами троянівських гонок на світових мотоциклах). Простір віртуальної реальності тут представлено як величезний корабель, який рухається до центру міста, яке світиться, по якому переміщуються, пішки або бігом, людиноподібні програми. Згідно з сюжетом картини, герої знаходяться далеко від внутрішніх конфліктів і філософських дилем, намагаючись звільнитися від влади антропоморфного Штучного Інтелекту [2, с. 237].

Особливо ефектно ця гіпотеза була показана в картині «Матриця» (1999 р.). Трилогія фільмів «Матриця» (1999–2003 рр.) стала своєрідним художнім і філософським підсумком на шляху осмислення і екранізації образу віртуальної реальності в популярній культурі. Головне філософське підґрунтя картини — це протистояння штучного і природного світів, де перший вийшов з-під контролю, знайшовши розумність, і підпорядкував собі все живе, в тому числі людину, помістивши її в матрицю — програму тотальної симуляції реальності. Крім відсилань до філософії техніки, фільм використовує ідеологеми філософії нового часу, постмодернізму, а також східної філософії і християнства; очевидний вплив цілого пласта фантастичної літератури, включаючи кіберпанк [3, с. 11]. «Матриця» демонструє як неприємні сторони дійсності, так і привабливість фальшивості [1, с. 380].

Необхідно відзначити, що сюжет подібних фільмів зображує віртуальну реальність як своєрідний світ, причому багаторівневий, де один світ — це обмежена комп'ютерна модель іншого, неіснуючого світу, що знаходиться всередині світу першого порядку, який, в свою чергу, знаходиться всередині ще більш глобального світу. В такому світі віртуально відтворюються як міста минулого, так і моделюються міста майбутнього, причому місце людини в цьому світі може бути потіснено технологіями, киборгами і т. п. Цією кінострічкою підведений певний підсумок апокаліптичним ідеям захоплення світу ожившими комп'ютерами, почалося використання інших образів віртуальної реальності, які були нав'язані вже не фантастичною і філософською літературою, а реальним станом справ у сфері розвитку технологій віртуальної реальності [2, с. 239].

Технології допомагають герою, нерідко людині з обмеженими можливостями («Мантис», «Аватар») або маргіналу («Матриця», «Початок»), подолати ущербність, повірити в себе і в своє призначення. Поява віртуальної реальності сприяла створенню сюжетів, в яких головний герой занурюється у віртуальний світ, розкриваються можливі варіації самого процесу віртуалізації.

Разом з широким розповсюдженням інтернету отримало популярність уявлення про віртуальну реальність як про сферу розваги, де люди проводять час, спілкуючись один з одним або граючи у відеоігри по мережі. Ці уявлення, набираючи все більшої популярності, йшли врозріз з песимістичними прогнозами різноманітних фільмів та книг про трагічне завершення ери комп'ютерних технологій.

Відтак, «занурення» в кіно має важливу властивість, тому що сприяє, як і у випадку з віртуальною реальністю, переходу глядача в світ кіно, відчуттю себе на місці героя, тим самим наближаючи і освоюючи області фізичного, соціального та інших просторів, недосяжних в його актуальній повсякденності. Тим паче якщо врахувати той факт, що в наш час особливої популярності набула технологія тривимірного зображення екрану. Тому, безперечно, кіно є формою віртуального моделювання, що пояснюється його продукуванням комп'ютерними технологіями.

1. Кутень А. А. Матрица как синтез социальных и этических идей современного общества. Гомель: ГГТУ им. П. О. Сухого, 2012. С. 380–383.
2. Огорокова В. В. Образ нової соціальної реальності Постмодерну та форми його моделювання: Монографія. Одеса: ВМВ, 2018. 288 с.
3. Самухин А. Х. Знаковые образы виртуальной реальности в популярной культуре. Обсерватория культуры. 2015. № 6. 2015. С. 8–13.

Ніколаєва І. Б.

Екзистенційне забарвлення української прози

Однією з проблем дослідження вітчизняної філософської думки є дослідження теоретико-методологічних засад становлення українського екзистенціалізму. Українська екзистенційно-філософська думка, репрезентована у творах ХХ ст., є яскравим вираженням української ментальності, дослідження якої є важливим для розуміння місця та ролі української думки у європейському мисленні. Особливого значення подібний аналіз набуває нині, коли Україна прямує до Європи й шукає шляхи входження у русло загальноєвропейського розвитку. В силу недостатнього дослідження у вітчизняній дослідницькій літературі теоретико-методологічних засад українського екзистенціалізму є необхідність у порівняльному аналізі підходів західноєвропейських філософів-екзистенціалістів і українських екзистенціалістів до осягнення проблем людського існування.

Квінтесенцією екзистенціалізму є роздуми над проблемою пошуків сенсу буття. Життя несе в собі багато екзистенційних ситуацій туги, болю, відчаю, поневірянь. Люди страждають однаково, проте різним є ставлення до «типових» межових станів душі і тіла та шляхів виходу з кризи. В таких умовах знаходження сенсу індивідуального буття стає духовною поживою, головним завданням, без виконання якого немає життя.

Екзистенціалісти відкидають раціоналістсько-просвітницьку філософію, що зводить волю до пізнання необхідності. На їхню думку, головним у житті окремого індивіда є не абстрактні ідеї, а конкретні проблеми існування в умовах післявоєнних років. Для того, щоб знайти сили боротися, потрібно розібратися зі своїм внутрішнім світом, оцінити свої можливості і здібності.